

จริยธรรมทางการปกครองในทัศนะนักปรัชญา
Administrative ethics in the view of philosophers

ไพศาล เครือแสง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

phisarn_sarn@hotmail.com

บทคัดย่อ

จริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การอยู่ร่วมกันในสังคมและประเทศชาติจนถึงการอยู่ร่วมกันของสังคมโลกมนุษย์ในสังคมใดมีคุณธรรมจริยธรรมคล้ายกัน ก็จะทำให้สังคมนั้นมีความหมาย มีคุณค่า แต่ถ้าประชากรของประเทศไม่มีจริยธรรมแล้วก็ยากที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า มีความสงบสุขและเกิดเสถียรภาพความมั่นคงจริยธรรมเป็นเรื่องของหลักแห่งความประพฤติในทางที่ดีที่ชอบเป็นระบบบรรทัดฐานและคุณค่าของมนุษย์ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อของอภิมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ มีอารยธรรม พิธีการ และพิธีกรรมที่นำไปสู่การกำหนด กฎเกณฑ์ กติกาของผู้คนในสังคมตลอดถึงหลักคิด ทัศนะของนักปรัชญาต่อการปกครอง ทั้งแนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญากรีกโบราณ แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญาปรัชญาสมัยใหม่ แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญาร่วมสมัยแนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญาอินเดีย- ปรัชญาจีน และ แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะนักวิชาการไทยและบทสรุปจริยธรรมทางการปกครองนั้นถือเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นแบบแผนปฏิบัติทำให้อยู่ในสังคมเพื่อการปกครองได้อย่างสงบสุข

คำสำคัญ : จริยธรรม, การปกครอง, ทัศนะนักปรัชญา.

ABSTRACT

Ethics is very important to human life, to live together in society and nation until the coexistence of the world society. If human beings in any society have similar moral virtue. If the population of the country is not ethical, then it is difficult to develop the country to prosper. Peace and stability. Ethics is about the principle of good conduct, It is a system of norms and human values, based on the beliefs of human beings. It involves the rules, civilization, rituals and rituals that lead to the regulation of the rules of the people in society. The main idea, Ethics in Ancient Greek Philosophy, Modern philosophy, Contemporary philosophy, Ethics of India - China and Ethics in Thai academics. Conclusion Ethics is the foundation of human life for Conduct in a peaceful society.

Keywords: ethics, government, philosophical views.

บทนำ

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญา จริยธรรม หรือ จริยศาสตร์ เป็นหนึ่งในวิชาหลักของวิชาปรัชญา ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความดีงามทางสังคมมนุษย์ จำแนกแยกแยะว่าสิ่งไหนถูกและสิ่งไหนผิด แนวคิดทางจริยธรรมนั้นถือเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นแบบแผนปฏิบัติทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข แนวคิดทางจริยธรรมได้รับการถ่ายทอดและบูรณาการเรื่อยมาเพื่อให้สอดคล้องเข้ากับแนวคิดและบริบทของสังคมแต่ละยุคสมัย ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้สังคมนั้นมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้คนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ จริยธรรมเป็นคุณธรรมที่คนในสังคมนั้นต้องให้ความสำคัญมาเป็นอันดับต้นๆ เพราะถือเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐาน ในการใช้ชีวิตแบบมีคุณภาพ แต่ละยุคสมัยนั้นจะมีการนิยามแนวคิดทางจริยธรรมแตกต่างกันออกไปหากจะอธิบายอย่างง่ายๆ แล้ว จริยธรรม หมายถึง การแยกสิ่งถูกจากผิด ดีจากเลว มาจากคำ 2 คำคือ จริย กับ ธรรม ซึ่งแปลตามศัพท์ คือ จริยะ แปลว่า ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ คำว่า ธรรม แปลว่า คุณความดี คำสั่งสอนในศาสนา หลักปฏิบัติในทางศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ เมื่อเอาคำ จริยะ มาต่อกับคำว่า ธรรม เป็นจริยธรรม จึงให้ความหมายว่า กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติ หรือหลักความจริงที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติ ซึ่งมีฐานคิดมาจากปรัชญาและศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญากรีกโบราณ

แนวคิดปรัชญากรีกสมัยเริ่มต้นมาสิ้นสุดที่เดโมคริตุส ปรัชญากรีกสมัยรุ่งเรือง มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเอเธนส์ มีความเจริญก้าวหน้าถึงขีดสุด เพราะผลงานทางปรัชญาของโสกราตีส เพลโต และอริสโตเติล นักปรัชญาสมัยต้นเป็นนักปรัชญาสายธรรมชาติ เพราะสนใจอยู่กับปัญหาของการเกิดของโลกหรือปฐมธาตุของโลก เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวมนุษย์มาก เมื่อเข้าสู่ยุครุ่งเรืองของปรัชญากรีก นักปรัชญาสมัยนี้สนใจปัญหาในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาที่ใกล้ตัว ปัญหาที่ใกล้ตัวมนุษย์กลายเป็นหัวข้อถกเถียงในหมู่นักปรัชญาด้วยอิทธิพลของนักคิดกลุ่มโซฟิสต์ (Sophists) คำว่า “โซฟิสต์” แปลว่า ครู ในสมัยที่ปรัชญากรีกรุ่งเรือง โซฟิสต์ได้แก่ครูผู้จาริกไปตามนครรัฐต่างๆ ของกรีก เพื่อสอนศิลปะวิทยาการ ทั้งจริยธรรม ความดีเฉพาะปัจเจก ความดีที่เน้นคุณค่า โซฟิสต์เป็นครูที่ไม่มีโรงเรียนเป็นหลักแหล่ง การสอนของโซฟิสต์มีการเก็บค่าเล่าเรียน คนที่จะเรียนกับโซฟิสต์ได้นั้น ต้องเป็นคนที่ มีเงินพอถึงจะได้เรียน วิชาที่สอนมีหลายวิชา เช่น ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ ปรัชญา และวาทยศิลป์ วิชาที่คนนิยมเรียนมากที่สุดคือวาทยศิลป์โซฟิสต์เป็นครูโดยอาชีพ ไม่ใช่ นักปรัชญา โซฟิสต์แต่ละคนทำงานเป็นอิสระจากกัน วิชาที่สอน สอนเน้นหนักไปคนละอย่าง โซฟิสต์ไม่เน้นหนักวิชาปรัชญา ไม่ได้หมายความว่าพวกเขาไม่สนใจปรัชญาเลย เป็นแค่คนเผยแพร่แนวความคิดทางปรัชญา โซฟิสต์แรกที่มีแนวคิดทางปรัชญาและเป็นที่ยอมรับ คือ โพรทาโกรัส วิวัฒนาการด้านจริยธรรมกรีกโบราณมีพื้นฐานความเป็นมาและกระบวนการต่อเนื่อง คำว่า จริยธรรมมิได้เกิดขึ้นลอย ๆ แต่มีจุดกำเนิดจากปรัชญาพื้นฐานของมนุษย์ใน

เรื่องชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งการทำความเข้าใจในวิวัฒนาการด้านจริยธรรมตะวันตกจะทำให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของจริยธรรม ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักการเมืองที่สำคัญของตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดในช่วงต่อมา ได้แก่ โสเครตีส เพลโต อริสโตเติล และในแต่ยุคต่างๆ

จริยธรรมในทรรศนะของนักปรัชญากรีกโซฟิสต์

ปรัชญากรีกระยะที่ 2 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เริ่มศึกษาถึงฐานะ และเรื่องราวต่างๆ ของมนุษย์ในยุคจักรวาล โดยการศึกษาสังเกตจากข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ล้อมรอบตัวมนุษย์นั้น เริ่มต้นที่สำนักโซฟิสต์นี้เอง นักปรัชญาสำนักโซฟิสต์นี้ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูเป็นกลุ่มแรกของโลก และอาชีพครูของพวกนี้เป็นอาชีพที่เป็นที่ดูถูกดูแคลนจากสังคม เพราะมรการเรียกเก็บเงินเบี้ยค่าตอบแทนในการสอน กลุ่มโซฟิสต์จะสอนพวกเด็กหนุ่มๆ เกี่ยวกับเรื่องที่จะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตในสังคม นักปรัชญากรีกโซฟิสต์นี้ มีทรรศนะทางจริยธรรม มนุษย์เป็นเครื่องตัดสินความถูกต้องทางจริยธรรม คุณค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมพัทธ์และขึ้นอยู่กับความรู้สึกส่วนบุคคล เช่น สิ่งใดๆก็ตามที่บุคคลใดเห็นว่า ดี และถูกต้อง สิ่งนั้น ๆ ก็จะมีดี และถูกต้องสำหรับบุคคลนั้น ๆ เท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงบุคคลอื่น ๆ ดังนั้น ความดี ความถูกต้อง ความจริงและเหมาะสมเป็นต้นจึงเป็นเรื่องส่วนบุคคล เป็นอัตนัย เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของบุคคลแต่ละคน ความรู้สึกทางจริยธรรมที่ว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรเหมาะสมอะไรไม่เหมาะสม เป็นต้น จึงเป็นสิ่งที่หามาตรฐานที่แน่นอนตายตัวไม่ได้ แต่เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกและการตัดสินของบุคคลแต่ละคนเท่านั้น

โปรทาโกอรัส (Protagoras ก่อน ค.ศ. 480-41) นักปรัชญาคานสำคัญ และเป็นแกนนำของกลุ่มนี้กล่าวว่า มนุษย์เป็นเครื่องวัดสรรพสิ่ง มนุษย์ในที่นี้ หมายถึง มนุษย์แต่ละคน (ปัจเจกบุคคล) มนุษย์แต่ละคนเป็นมาตรฐานของสิ่งที่ป็นจริงต่อตัวเขา ไม่มีความจริงอื่นใดนอกเหนือไปจากความรู้สึกสิ่งทีประทับใจของแต่ละบุคคล สิ่งทีข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นจริงก็ย่อมเป็นจริงสำหรับข้าพเจ้า สิ่งทีท่านรู้สึกว่าเป็นจริงก็ย่อมเป็นจริงสำหรับท่าน โปรทาโกอรัส กล่าวว่า การรับรู้ของมนุษย์เป็นการรับรู้ด้วยผัสสะ (มิใช่เหตุผล) ความรู้สึกทีเกิดจากผัสสะนี้เป็นเรื่องเฉพาะตัว ถ่ายทอดกันไม่ได้ ดังนั้น ความรู้สึกทางจริยธรรมว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรจริง อะไรเท็จ อะไรควร อะไรไม่ควร และ อะไรเหมาะสมอะไรไม่เหมาะสม เป็นต้น เป็นเรื่องส่วนบุคคล เป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคลแต่ละคน บุคคลใดเห็นว่า อะไรดี ก็จะมีดีสำหรับบุคคลนั้น และถ้าบุคคลใดเห็นว่า อะไรชั่ว จะชั่วสำหรับบุคคลนั้น ไม่มีอะไร (หรือสิ่งใด) เป็นสิ่งที่ดี หรือชั่วทีแน่นอน และตายตัวสำหรับทุกคน แต่เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของบุคคลแต่ละคน จากทรรศนะของนักปรัชญากรีกโซฟิสต์ดังกล่าวนี้ มีแนวโน้มแสดงให้เห็นว่า หลักคำสอนทางจริยธรรมของกรีกโซฟิสต์มีอิทธิพลและมีผลในแง่ลบที่เป็นไปในแนวทางทีจะทำให้ลายล้างหลักจริยธรรมทีตั้งงามของสังคม และกฎหมายบ้านเมือง

โสเครตีส (Socrates, ก.ศ.ศ.470-399) ในกรุงเอเธนส์ 2,400ปีทีแล้ว ชายคนหนึ่งถูประหารชีวิตเพราะตั้งคำถามมากเกินไป ก่อนหน้านั้นเคยเป็นนักปรัชญามาก่อน แต่โสเครตีสคือผู้ทำสิ่งทีเรียกว่า ปรัชญาเริ่มขึ้นจริงๆ หากมีใครสักคนทีเรียกว่าเป็นบิดาแห่งปรัชญา (วอร์เบอร์ตัน,ไนเจล. 2561 : 11) ได้สร้างหลักการ

สำคัญเกี่ยวกับคุณธรรม หรือจริยธรรม คือ ความรู้ คุณธรรม เป็นสิ่งที่อาจแสวงหาค้นพบได้ และคุณธรรมเป็นสิ่งที่อาจสอนและเรียนรู้ได้ คุณธรรมทางสังคมที่สูงที่สุด คือ ความยุติธรรม ถือว่าจุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้ ซึ่งมีเหมือนกันในมนุษย์ทุกคน หากแต่กิเลสทำให้ไขว้เขวจึงต้องตัดกิเลสควบคู่กับการค้นคว้าหาความรู้ ความรู้จึงเป็นสิ่งที่สอนกันไม่ได้ ได้แค่แนะนำให้ตัดกิเลสแล้วความรู้ก็จะเกิดตั้งนั้น เป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือ คุณธรรมจริยธรรม และรัฐที่ดีที่สุด คือ รัฐที่มีการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) หรือรัฐผสม (Mixed Regime) โสเกรตีส เชื่อว่า เมื่อราชากลายเป็นปรัชญาเมธี หรือเมื่อปรัชญาเมธีกลายเป็นราชาเท่านั้น รัฐที่ดีที่สุดจึงจะเกิดขึ้นได้ โสเกรตีสได้กำหนดว่า จริยธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์มี 5 ประการ คือ 1) ปัญญา หรือความรู้ (Wisdom) หมายถึง รู้ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี 2) การปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา (Duty) คือ การทำความดี การเคารพยกย่องสิ่งที่ควรเคารพ เช่น พระผู้เป็นเจ้า พระธรรม การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา 3) ความกล้าหาญ (Courage) คือ กล้าในสิ่งควรกล้าและกลัวในสิ่งควรกลัว 4) การควบคุมตนเอง (Self control หรือ Temperance) คือ การใช้ปัญญาควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก 5) ยุติธรรม (Justice) คือ การปฏิบัติต่อผู้อื่น และต่อตนเองอย่างเหมาะสม ไม่เบียดเบียน ตนเองและผู้อื่น

เพลโต (Plato, ก.ค.ศ.427-347) มีแนวความคิดหลักด้านจริยธรรมว่า ผู้ปกครองหมายถึงนักปราชญ์ (Philosopher King) หรือผู้ทรงคุณธรรมควรเป็นผู้ปกครอง และเมื่อความรู้ คือคุณธรรม จึงจำเป็นต้องแสวงหาและฝึกฝนอบรมคนที่ดีที่สุด เพื่อเสริมสร้างผู้ปกครองที่เป็นธรรม เพลโตแบ่งประเภทของคุณธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ ปรีชาญาณ ความกล้าหาญ การรู้จักประมาณ และความยุติธรรม (Aristotle, 1962 : 112) แนวคิดทางจริยธรรม จุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้ที่อยู่ในโลกแห่งมโนคติ (The World of Ideas) เพราะความรู้ ความดี และความสุข เป็นสิ่งเดียวกัน

อริสโตเติล (Aristotle, ก.ค.ศ.384-322) ปรัชญาการเมืองของอริสโตเติลมุ่งที่จริยธรรมเป็นประการสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อวางมาตรฐานความประพฤติปฏิบัติและข้อวัตรทางศีลธรรมจรรยา อันหมายถึง กฎหมายซึ่งแจกแจงออกเป็นแบบแผนทางสังคม และระบอบการปกครอง รวมทั้งมาตรฐานทางจริยธรรม ที่ราษฎรจะต้องประพฤติปฏิบัติตาม ทั้งหมดเรียกว่า “รัฐธรรมนูญ” คุณธรรมหลักตามแนวคิดของอริสโตเติล มี 4 ประการ คือ ความรอบคอบ ความกล้าหาญ การรู้จักประมาณ และความยุติธรรม (วิทธี วิศทเวทย์, 2532 : 30 -34) แนวคิดทางจริยธรรม ถือว่าจุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้โดยการถอดสิ่งสากลจากสิ่งเฉพาะหน่วย ซึ่งจะนำไปสู่การมีชีวิตด้วยความกลมกลืน ทั้งภายในตัวเองและกับสิ่งแวดล้อม เพราะในระดับสิ่งสากลนั้นทุกอย่างสัมพันธ์กันเป็นระบบระเบียบชัดเจน

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญากรีกสมัยกลาง

ช่วงเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 1-15 ซึ่งหลักปรัชญากรีกโบราณยังมีอิทธิพลอยู่ นักปรัชญาชาวคริสต์เคยได้รวมเอาปรัชญากรีกโบราณให้เข้ากับคำสอนของศาสนาคริสต์ นักปรัชญาจริยธรรมกรีกสมัยกลางตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของศาสนาคริสต์ ดังนั้น ความรู้สึกต่อรัฐของนักปรัชญาด้านจริยธรรมสมัยกลาง จึงเป็นไป

ในทางลบ และมองเห็นว่ารัฐเป็นความชั่วร้าย ศาสนจักร จึงเป็นสิ่งที่ดีกว่ารัฐและควรเป็นฝ่ายควบคุมรัฐ ตัวอย่างของนักปรัชญาการเมืองสมัยกลาง คือ เซนต์ ออกัสติน อย่างไรก็ตาม หลังจากยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการของยุโรป ความคิดเรื่องปัจเจกบุคคลและสิทธิของบุคคลเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แนวโน้มทางความคิดดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปสู่ความคิดที่ว่า รัฐต้องเป็นสิ่งที่เป็นอิสระจากการควบคุมหรือพ้นจากอิทธิพลของอำนาจภายนอก ดังนี้

เซนต์ ออกัสติน (St. Augustine) นักบุญในศาสนาคริสต์ได้แสดงทรรศนะทางจริยธรรมไว้ว่า จุดหมายสูงสุดของพฤติกรรมมนุษย์ คือ อุดมคติในศาสนา ซึ่งได้แก่ความเป็นเอกภาพของจิต (มนุษย์) กับพระเจ้าในสวรรค์ได้ในชาตินี้ แต่จะสามารถเข้าถึงได้ในชาติหน้าหลังจากที่ตายไปแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นโลกแห่งชีวิตที่แท้จริง ชีวิตของมนุษย์ในโลกนี้จึงเป็นเพียงชีวิตที่ต้องบำเพ็ญบุญกุศลเพื่อให้จิตใจได้เข้าถึงความเป็นเอกภาพของพระเจ้าในชาติหน้า ซึ่งถือว่าเป็น จุดหมายสูงสุดของชีวิต การที่มนุษย์สามารถเข้าถึงความเป็นเอกภาพกับพระเจ้าได้ด้วยความรัก ดังนั้น ความรักจึงเป็นคุณธรรมสูงสุด และความรักนั้นเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมอื่นๆ ด้วย ความรักคือ ความรักดีในพระเจ้า อันได้แก่ การละเว้นจากความชั่ว ความมัวเมาทั้งหลายทั้งปวง การควบคุมตัวเอง และความรักผู้อื่น ความรักจึงเป็นคุณธรรมมีแท้จริง (อ้างใน วิทย์ วิศทเวทย์, 2528 : 62)

เซนต์ อะควินัส (St. Aquinas) นักปรัชญาและนักบุญในศาสนาคริสต์ชาวอิตาลี ได้แสดงทรรศนะทางจริยธรรมไว้ว่า ความดี คือ ความสุข และความสุখেที่แท้จริง สูงสุดคือ การเข้าถึงพระเจ้า เขาได้อธิบายไว้ว่า ความสุขที่แท้จริงมิใช่ความสุขที่มีอยู่ในโลก (มนุษย์) นี้ เพราะความสุขในโลกมนุษย์ เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ไม่มั่นคง เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น เปลี่ยนจากความสุขเป็นความทุกข์ เป็นต้น ความสุขที่แท้จริงสูงสุดจึงเป็นความสุขในโลกของพระเจ้า ซึ่งได้แก่ การได้เห็น ได้เข้าใจพระเจ้าอย่างถ่องแท้ เซนต์ อะควินัส มีความเห็นเช่นเดียวกันกับทรรศนะของอาริสโตเติลที่ว่า มนุษย์ทุกคนเป็นคนดีโดยธรรมชาติ แต่มนุษย์อาจทำความผิดไปบ้าง เพราะขาดความรู้ว่า อะไรถูก อะไรผิด ดังนั้นเขาจึงกล่าวสรุปได้ว่า “ความชั่วไม่มีในโลก สิ่งที่เราเรียกว่า ความชั่วก็คือ ความดีที่ยังไม่สมบูรณ์นั่นเอง บาบาก็คือ การกระทำที่ขัดต่อระเบียบและเหตุผล” เขาอธิบายว่า พระเจ้าทรงเป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เหตุผลเป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ เมื่อมนุษย์ปฏิบัติตามเหตุผล มนุษย์ก็สามารถเข้าถึงของพระเจ้าได้ เพราะเหตุผลนั้นเป็นวิถีนำไปสู่จุดหมายปลายทางแห่งชีวิต คือ การเข้าถึงพระเจ้า ดังนั้น จุดหมายสูงสุดของชีวิตก็คือ การมีชีวิตอยู่บนสวรรค์กับพระเจ้าตลอดกาลนั่นเอง (สุเชาว์ พลอยชุม, 2525 : 282-283)

สปิโนซา (Spinoza, B. ค.ศ. 1632-1677) นักปรัชญาชาวฮอลันดาเชื้อสายยิว ได้แสดงทรรศนะทางจริยธรรมไว้พอสรุปได้ ดังนี้ คนดี คือ คนที่มีชีวิตอยู่ด้วยเหตุผล และเหตุผลนั้นย่อมเป็นเหตุ นำมนุษย์ไปสู่ความสุข และบุคคลที่รู้จักยับยั้งอารมณ์ของตนเองจะประสบแต่ความสุข และการยับยั้งอารมณ์นั้นมี 2 ประการ คือ (1) การใช้ความรู้สึกระงับความรู้สึก เช่น การใช้อารมณ์รักมาแทนที่อารมณ์เกลียด เป็นต้น (2) การใช้เหตุผลเข้าควบคุมอารมณ์ การกระทำที่ดี คือ การกระทำที่ประกอบด้วยคุณธรรม และเหตุผลและกล่าวถึงความดี คือ

ความสุข และความดีนั้นยังหมายถึง การปกป้องตัวเองและผู้อื่นด้วย ความดีสูงสุด คือ ความรักพระเจ้า ซึ่งเป็นความรักที่ปราศจากอารมณ์ทั้งปวง

จอห์น ล็อก (Locke, J.) นักปราชญ์ชาวอังกฤษ ได้แสดงทรรศนะทางจริยธรรมไว้ว่า การกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ไม่มีความจริงทางศีลธรรมที่มีมาแต่กำเนิด มนุษย์มีมาตรฐานในการตัดสินใจทางศีลธรรมอยู่ในหัวใจของมนุษย์เอง โดยการอิงอาศัยประสบการณ์ จอห์น ล็อก ได้แสดงแบบทางศีลธรรมไว้ว่า มนุษย์มีความรู้เกี่ยวกับความถูกต้องทางศีลธรรมได้โดยประสบการณ์เท่านั้น และ พระเจ้าได้ใส่ความปรารถนาดีไว้ในจิตของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีเจตจำนงในทางศีลธรรม และเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย คือความสุข และเพราะเหตุที่พระเจ้าได้ใส่เหตุผลไว้ในจิตใจของมนุษย์นั่นเอง มนุษย์จึงสามารถเข้าถึงทางศีลธรรมได้

คานต์ (Kant, I) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ได้แสดงทรรศนะไว้ว่า ความดีความชั่ว ความถูกต้อง ความผิด เป็นสิ่งที่มีความเป็นจริง แน่นนอน และ ตายตัวของมันเอง ไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลกาลเวลาหรือสถานที่ เป็นต้นคานต์ ได้อธิบายว่าเจตจำนง (Will) เป็นเครื่องตัดสิน ความดี ความชั่ว ความถูกต้อง ความผิด ในขณะการกระทำของมนุษย์ การกระทำที่ดีได้แก่ การกระทำที่มาจากเจตจำนงดี (Good Will) และในนัยตรงกันข้าม การกระทำที่ชั่ว หรือการกระทำไม่ดีได้แก่ การกระทำที่มาจากเจตจำนงเลว (Bad Will) ดังนั้น การกระทำที่ดี คือ การกระทำที่เกิดจากเจตจำนงดี หมายความว่า ถ้าบุคคลกระทำการใด ๆ ด้วยเจตจำนงดีแล้วการกระทำนั้นถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ดี เป็นการกระทำที่ถูกต้อง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดติดตามมาจากการกระทำนั้นเลย ว่า ผลจะดีหรือจะชั่ว การอธิบาย เรื่องศีลธรรมไม่ควรเกี่ยวข้องกับอารมณ์ การกระทำที่เกิดจากเจตจำนงดี หรือการกระทำด้วยเจตจำนงดีนี้ หมายถึง การกระทำตามหน้าที่ การกระทำตามหน้าที่เป็นการทำตามหลักการหรือความสำนึกในหน้าที่นั้น เป็นการกระทำตามหน้าที่ที่จะต้องทำ เป็นการกระทำหน้าที่ที่อยู่เหนืออารมณ์และความรู้สึก เป็นการกระทำหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ตัวเองและผู้อื่น เป็นการทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ (Duty for Duty's Sake) และเมื่อบุคคลได้กระทำตามหน้าที่ของตนเอง และรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองแล้ว ความดีก็จะเกิดขึ้นแก่บุคคลนั้น ๆ และสังคมของเขาโดยรวมดังนั้น การกระทำที่ดี คือ การกระทำที่เกิดขึ้นจากเจตจำนงดี หรือการกระทำด้วยเจตจำนงดี และการกระทำด้วยเจตจำนงดี คือ การกระทำตามหน้าที่ เป็นการกระทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ มิใช่การกระทำหน้าที่เพื่อความดี ความสุข หรือประโยชน์ใด ๆ

คีเคการ์ด (Kierkegaard, S.) นักปรัชญาชาวเดนมาร์ก เป็นนักปรัชญากลุ่มอัตถิภาวนิยม กล่าวว่า การดำรงอยู่ของมนุษย์นั้นมีลักษณะเฉพาะเป็นของตัวเอง เป็นการเฉพาะตัวของแต่ละคน ปัจจุบันแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัว จำแนกออกเป็น 2 ประการ คือ (1) การดำรงอยู่อย่างแท้จริง การดำรงอยู่แท้จริงนี้ หมายถึง การดำรงอยู่อย่างมีจริยธรรม และการดำรงอยู่ตามแนวทางแห่งศาสนา ในการดำรงอยู่แท้จริงนี้ คีเคการ์ดกล่าวว่า มนุษย์ได้เกิดความนึกคิดอย่างรอบคอบเกี่ยวกับสวัสดิภาพของตัวเอง มนุษย์จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำทุกชนิดที่เขาได้ทำลงและ ทราบถึงผลที่จะเกิดติดตามมาจากการกระทำนั้นด้วย ดังนั้น มนุษย์ทุกคน

จะต้องเป็นคนดีมีศีลธรรม ก่อนกระทำการใด ๆ หรือในขณะที่กระทำการใด ๆ มนุษย์จะต้องพิจารณาถึงขอบเขตและความเข้มของผลที่จะเกิดติดตามมาจากการกระทำนั้น ๆ นี้เรียกว่า การดำรงอยู่อย่างมีจริยะ ในขณะที่กระทำการใด ๆ ก็ตามมนุษย์มนุษย์จะต้องรำลึกถึงหรือคิดถึงพระเจ้าผู้สร้าง คือ พระเจ้า และกระทำกรณั้น เฉพาะเมื่อเห็นว่า การกระทำนั้น ๆ เป็นสิ่งกลมกลืนกับธรรมชาติของพระเจ้า ดังนั้น การกระทำที่ดีก็คือ การกระทำตามแนวทางแห่งศาสนานั้นเอง และการกระทำนั้นได้สร้างสัมพันธ์ภายในขึ้นระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า นี้เรียกว่า การดำรงอยู่ตามแนวทางแห่งศาสนา กล่าวคือ การดำรงอยู่ตามแนวทางแห่งศาสนาเป็นสิ่งที่ดีกว่า และสำคัญกว่าการดำรงอยู่อย่างมีจริยธรรม เพราะข้อผูกมัดของมนุษย์ต่อพระเจ้าเป็นสมมติฐานที่สำคัญกว่า ข้อผูกมัดของมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยตัวเอง (2) การดำรงอยู่ไม่แท้ หมายถึง การดำรงอยู่ชนิดที่ยึดถือเอาความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสิ่งประเสริฐสุด โดยมนุษย์จะมุ่งแสวงหาแต่ความสุข ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความรื่นเริงและความเบิกบานของชีวิตเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยขาดความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ผลสุดท้าย มนุษย์อาจจะพบแต่ความทุกข์เป็นอย่างเดียว

ซาร์ตร์ (Sarte, J.P ค.ศ. 1905-1980) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส เป็นนักปรัชญาคณสำคัญกลุ่มอัตถิภาวนิยม เขาได้สร้างระบบปรัชญาขึ้นจากการศึกษา และวิเคราะห์ความเป็นมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์รู้จักตนเอง และยอมรับความจริงของตัวเอง ทั้งนี้เพื่อที่จะได้รับปรับปรุงสังคมมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้นทรงชนะทางจริยธรรมเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ กล่าวว่า มนุษย์มีเสรีภาพที่จะเลือกกระทำการใด ๆ หรือสร้างคุณค่าใด ๆ ก็ได้ที่เขาต้องการจะกระทำ หรือต้องการที่จะสร้างขึ้น มนุษย์มีอิสระเสรีที่จะเป็น หรือกลายเป็นสิ่งใด ๆ ตามผลแห่งการเลือกของตนเอง โดยปกติแล้ว มนุษย์จะเลือกแต่สิ่งที่ดีเท่านั้น ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นตามเสรีภาพที่ตนเองมีอยู่ การดำรงชีวิตไว้ว่า ถ้ามนุษย์คล้อยตามทัศนคติของบุคคลอื่นหรือขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนาอย่างไรก็ตาม ความคิดเหมือนคนตาบอด นี้เรียกว่า การดำรงอยู่ไม่แท้จริง เรียกวิถีชีวิตนี้ว่า ความเชื่อที่ชั่วร้าย ในระดับนี้มนุษย์ไม่ได้คิดการใด ๆ เพื่อตนเองและมีได้กระทำการใด ๆ ด้วยสำนึกแห่งความรับผิดชอบส่วนตัว มนุษย์พยายามที่จะประพฤติเหมือนอย่างกับบุคคลอื่นๆ ได้ประพฤติปฏิบัติ และไม่ต้องการที่จะเป็นบุคคลผู้มีชื่อเสียงเหนือบุคคลอื่นๆ การดำรงชีวิตไว้ดีกว่า แต่ถ้ามนุษย์เลือกที่จะแตกต่างไปจากคนอื่นๆ ด้วยทัศนคติส่วนตัว และคล้อยตามทัศนคตินั้น โดยมิได้คิดคำนึงถึงข้อวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคมหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตของตนเองนี้เรียกว่า การดำรงอยู่แท้จริง ในระดับนี้ มนุษย์จะใช้เสรีภาพของตนเองอย่างแท้จริง และรู้ผลแห่งการกระทำของเขาเองเป็นอย่างดี

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญาปรัชญาสมัยใหม่

ยุคนี้อยู่ในช่วงเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16-18 ปรัชญาแนวคิดของศาสนาอื่น ๆ เริ่มเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น เป็นยุคการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และการปฏิบัติทางอุตสาหกรรม มีเกณฑ์ตัดสินและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนักปรัชญาการเมืองตะวันตกสมัยใหม่ มีแนวโน้มที่มองเห็นความจำเป็นของรัฐ ถึงแม้ว่ารัฐจะไม่ใช่สถาบันธรรมชาติของมนุษย์ แต่รัฐนั้นมีอำนาจจำกัดลง เพราะกำเนิดของรัฐเกิดจากข้อตกลงของราษฎร

หรือปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นอิสระตามสภาพธรรมชาติ หรือมีสิทธิบางอย่างโดยธรรมชาติ เมื่อตกลงกันโอนอำนาจตามธรรมชาติของตนให้คนเพียงคนเดียวหรือคนกลุ่มหนึ่ง เมื่อนั้นรัฐหรือสังคมจึงเกิดขึ้น แต่การตกลงของราษฎรเกิดขึ้นเพราะราษฎรเห็นประโยชน์จากการมีรัฐที่สามารถรักษาสีที่ตนมีโดยธรรมชาติดีกว่าไม่มีรัฐ นั่นคือ นักปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ยึดถือทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract) ดังนั้น ถ้ารัฐหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจไม่สนองตามความต้องการของราษฎรหรือประชาชน ประชาชนมีสิทธิ์เรียกอำนาจคืนและโอนให้บุคคลอื่น ๆ ได้ ตัวอย่างของนักปรัชญาการเมืองตะวันตกสมัยใหม่ คือ โทมัส ฮอบส์, และจอห์น ล็อก

โทมัส ฮอบส์ จุดมุ่งหมายและเนื้อหาของจริยธรรมในทัศนะปรัชญา ฮอบส์มีความคิดว่า ปรัชญามีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ คือ มุ่งประโยชน์ในทางปฏิบัติแก่มนุษย์นั่นเอง ความรู้ทางปรัชญาและวิชาการต่างๆ คือ อำนาจ คือสามารถทำให้มนุษย์มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ควบคุมปรากฏการณ์ต่างๆ ในธรรมชาติได้ คุณค่าของความรู้จึงอยู่ที่ทำให้มนุษย์มีอำนาจ ความรู้ทางปรัชญาคือความรู้เกี่ยวกับสาเหตุและผล ของปรากฏการณ์ทั้งหลาย เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและผล เนื้อหาของปรัชญาจำกัดอยู่ที่การศึกษาเกี่ยวกับสสารและการเคลื่อนที่ของสสาร ปรัชญาของฮอบส์จึงเป็นปรัชญาสสารนิยม (Lewis Hopfe M., 1983 : 54) ประเด็นด้านจริยธรรม เป็นความคิดแบบอัตนิยม มนุษย์กระทำทุกอย่างเพื่อให้เกิดประโยชน์ แก่ตนเอง มนุษย์ไม่เคยทำอะไรเพื่อคนอื่นเพราะมนุษย์มีธรรมชาติที่เห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์นี้เองที่เป็นเหตุให้มนุษย์กระทำทุกอย่างเพื่อตนเอง เหตุสากลที่สุดในธรรมชาติ คือ การเคลื่อนไหว ดังนั้น การเคลื่อนไหวจึงกลายเป็นความคิดทางปรัชญาที่จะนำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางกายภาพและทางจิตใจทั้งหมดกล่าวโดยสรุป แนวคิดด้านจริยธรรมขั้นมูลฐาน ซึ่งเขาได้เริ่มสร้างมานั้นได้จบลงโดยตรงกันข้ามกับสมบูรณนิยมแบบสุดโต่งทางการเมือง แรงจูงใจขั้นต้นในการกระทำที่เต็มใจก็คือ การรักษาผลประโยชน์ของตนเอง และการแสวงหาความดีเพื่อตนเอง และสิ่งเหล่านี้ก็เป็นที่ไปเพื่อเจริญก้าวหน้าแห่งความสมบูรณ์พูนสุขเหตุผลใดแสดงให้เห็นว่าความกลมกลืนทางสังคมมีส่วนสำคัญต่อความสุขส่วนบุคคลมาก เราพอจะมั่นใจได้ว่าความสุขชนิดนี้เกิดจากการเชื่อฟัง กฎของธรรมชาติ กฎเหล่านี้ถือว่าเป็นกฎของจริยธรรมทางสังคมเหมือนกัน การไม่ละเมิดกฎเหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งดีงาม สำหรับรัฐเพราะว่าเป็นพื้นฐานภายนอกของศีลธรรมขั้นมูลฐาน และรัฐมีหน้าที่ควบคุมความประพฤติของประชาชนโดยตรง ส่วนการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองนั้นเป็นเพียงพื้นฐานภายในเท่านั้น ดังนั้นคำว่า “Good” แรกเริ่มเดิมทีเดี่ยวแล้วแต่ละคนได้นำไปใช้ในจุดประสงค์ที่แตกต่างกันหรือในเหตุผลต่าง ๆ กันแล้วจึงค่อยกลายมาเป็นคำที่มีความหมายดั่งที่สังคมยอมรับกัน และสิ่งที่ข้าพเจ้าเรียกว่า “ความดี”

จอห์น ล็อก (John Locke) เป็นนักปรัชญาชาวอังกฤษ ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 17 ความสนใจหลักของเขา คือสังคมและทฤษฎีของความรู้ แนวคิดของล็อกที่เกี่ยวกับ “ผู้ปกครองที่ได้รับการยอมรับจากผู้ใต้ปกครอง” และสิทธิธรรมชาติของมนุษย์ ที่เขาอธิบายว่าประกอบไปด้วย ชีวิต, เสรีภาพ, และทรัพย์สิน นั้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อพัฒนาการทางปรัชญาการเมือง แนวคิดของเขาเป็นพื้นฐานของกฎหมายและรัฐบาลอเมริกัน ซึ่งผู้บุกเบิกได้ใช้มัน

เป็นเหตุผลของการปฏิวัติ แนวคิดด้านญาณวิทยาก็มีอิทธิพลสำคัญไปจนถึงช่วงของยุคแสงสว่าง เขามีทัศนะเกี่ยวกับทฤษฎีความรู้ว่า ความรู้จะต้องเกิดหลังประสบการณ์ และความรู้จะเกิดขึ้นโดยอาศัยการสัมผัส เมื่อมนุษย์ได้สัมผัสก็จะมีความรู้สึก และความรู้สึกจะทำให้มนุษย์นั้นคิด และความคิดนี้คือแหล่งกำเนิดแห่งความรู้ หากปราศจากการสัมผัสมนุษย์ก็จะไม่คิด เพราะจิตโดยธรรมชาติจะมีสภาพอยู่เฉย แนวคิดด้านจริยธรรม ลึกไม่เห็นด้วยที่ว่า กฎทางศีลธรรมเป็นกฎสากลและฝังลึกอยู่ในมโนธรรมตั้งแต่เกิด เราได้รับกฎเกณฑ์เหล่านี้จาก การศึกษาสิ่งแวดล้อม และขนบธรรมเนียมประเพณี มนุษย์โดยธรรมชาติจะแสวงหาความสุขหรือความพอใจและหลีกเลี่ยงความทุกข์หรือความเจ็บปวด สิ่งที่เราเรียกว่าดี คือสิ่งที่ทำให้เกิดหรือเพิ่มความพอใจ สิ่งชั่วคือ สิ่งก่อกำเนิดความเจ็บปวด เป็นเครื่องวัดเป็นความคิดที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า รตินิยม (Hedonism) มนุษย์มีเหตุผลเพียงพอที่ทำให้ค้นพบแบบอย่างของการประพฤติปฏิบัติตน เพื่อก่อให้เกิดความสุขความพอใจต่อส่วนรวม แบบอย่างอันนี้ก็คือนิยามที่มนุษย์จะต้องกระทำตาม ซึ่งแบ่งกฎออกเป็น 3 ชนิดคือ กฎแห่งความเห็น กฎของประชาชน และกฎของพระเจ้า กฎทั้ง 3 นี้ มีความสัมพันธ์กัน กฎแห่งความเห็น เป็นการกำหนดขึ้นของสังคม ว่ามนุษย์ต้องประพฤติอย่างไรจึงจะมีความสุข คือเป็นความเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคม การปฏิบัติตามกฎนี้ได้ถือว่ามีคุณธรรมและคุณธรรมของแต่ละสังคมจะแตกต่างกันไปตามกฎที่สังคมนั้นๆ กำหนดขึ้น

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญาร่วมสมัย

เป็นปรัชญาสมัยปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19-ปัจจุบัน เน้นหลักเหตุผลซึ่งยึดความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ และเป็นปรัชญาแห่งเสรีภาพของมนุษย์ นักจิตวิทยาที่สำคัญ ๆ คือ โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ศึกษาการพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (ก่อนกฎเกณฑ์, ตามกฎเกณฑ์, เหนือกฎเกณฑ์) แยกออกเป็น 6 ชั้น (หลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ แสวงหาของรางวัล ทำตามความเห็นชอบของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ในสังคม ทำตามคำมั่นสัญญา และการยึดมั่นในอุดมการณ์สากล)

วิลเลียม พาเลย์ (William Palay) นักปรัชญาชาวอังกฤษ เข้าบวชเป็นพระในศาสนาคริสต์ นิกายแองกลิคัน ทัศนะด้านจริยทางจริยธรรมของพาเลย์ ปรากฏอยู่ในงานเขียนชื่อ “Principles of Moral and Political Philosophy” ซึ่งเป็นผลงานที่ได้รับการชมเชยจากนักปรัชญาบางคนว่าเป็นงานชิ้นเอก และขึ้นเดียวเกี่ยวกับจริยธรรมที่ผู้อ่านทุกระดับควรได้อ่านและทำความเข้าใจ(ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, 2554 : 120) ความคิดด้านค่าจริยธรรม คือ ดี ชั่ว เห็นว่า เกณฑ์ขั้นมูลฐานในการตัดสินค่าทางจริยธรรมอยู่ที่พระประสงค์ของพระเป็นเจ้า ทุกครั้งที่เราพูดว่า สิ่งนั้นหรือการกระทำนั้นถูกต้อง หมายความว่า สิ่งนั้นหรือการกระทำนั้นตรงกับพระประสงค์ของพระเจ้า (The Will of God) หากเรากล่าวว่าผิด ย่อมผิดไปจากพระประสงค์ของพระเจ้า ข้อปฏิบัติหรือการกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งต่อผู้กระทำและผู้อื่นก็ถูกต้องตรงกับพระประสงค์ของพระเป็นเจ้านั่นเอง คุณธรรมเกิดจากการกระทำความดีต่อมนุษยชาติ และการกระทำความดีได้ก็โดยยึดเอาพระประสงค์ของพระเป็นเจ้าเป็นหลัก นั่นหมายถึง ความสุขอันถาวรของมนุษยชาติอีกประการหนึ่ง การกระทำความดี หมายถึง การกระทำตามหน้าที่ โดยแบ่งหน้าที่ออกเป็น 3 ประการ คือ (1) หน้าที่ต่อพระ

เจ้า (2) หน้าที่ต่อบุคคลอื่น (3) หน้าที่ต่อตนเอง จริยธรรมมีรากฐานอยู่ที่ความสำนึกว่าเป็นหน้าที่ หรือภาระผูกพันทางจริยธรรม (Moral Obligation) มนุษย์จะสำนึกว่าตนควรกระทำหรือละเว้นกระทำการสิ่งนั้น จะมีลักษณะแตกต่างจากการถูกขอร้องหรือบังคับ ซึ่งต่างกับพันธะหน้าที่ที่พลทหารมีต่อผู้บังคับบัญชาของตน หรือพันธะหน้าที่ที่ลูกจ้างที่มีต่อนายจ้าง การกระทำของมนุษย์ย่อมเกิดจากแรงผลักดัน แต่แรงผลักดันที่สำคัญทางจริยธรรม คือความหวังจะได้รับรางวัลจากพระเป็นเจ้า

จอห์น สจิวท มิลล์ (John Stuart Mill) (อ้างในทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, 2554 : 121) เป็นนักปรัชญาในกลุ่มประโยชน์นิยม ผลงานการเขียนโดยตรงทางด้านจริยศาสตร์ ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ประโยชน์หรือความสุขของคนหมู่มากเป็นสิ่งที่ดีที่สุดใน หรือมีค่ามากที่สุด เพราะฉะนั้นประโยชน์หรือความสุขของคนส่วนใหญ่จึงเป็นมาตรการตัดสินความดี ซึ่งเรียกว่า หลักมสุข (The Greatest Happiness Principle) ในทัศนะของมิลล์ จริยธรรมเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงมิใช่เรื่องความรู้สึกหรือความคิดเห็น การกระทำทุกอันของมนุษย์ย่อมมีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ และย่อมเป็นไปเพื่อจุดหมายปลายทางอย่างเดียวกันที่ทุกคนเฝ้ารอและปรารถนาอยากได้คือ ความสุข ในข้อเท็จจริง สิ่งที่มีมนุษย์ปรารถนาคือ สิ่งที่เป็นประโยชน์ ความสุข หรือสิ่งที่เราสามารถพาไปสู่ประโยชน์ได้ ในทัศนะของมิลล์คำว่า “ประโยชน์” ตรงกับคำว่า ความสุข การกระทำที่ถือว่าดี อากการกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์ แต่ไม่ได้หมายถึงประโยชน์ ของผู้กระทำหรือผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ หากหมายถึงประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ การยึดเอาอารมณ์หรือความรู้สึก ให้เป็นมาตรการชี้ขาดเกี่ยวกับค่าทางจริยธรรม พวกเขาถือว่า ความถูกต้อง ความผิด หรือความดี ความชั่วขึ้นอยู่กับความรู้สึก (Feeling) ของมนุษย์ ความเห็นดังกล่าวนี้ มิลล์ปฏิเสธและยอมรับไม่ได้ มิลล์กล่าวว่า ข้อเท็จจริงหรือความจริง (Fact) เป็นมาตรการชี้ขาดทางจริยธรรม นั่นคือ ความถูกต้อง ความผิด หรือความดี ความชั่วขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงหรือความเป็นจริง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏชัดเจน คือ เราทุกคนปรารถนาความสุข

กล่าวโดยสรุปวิวัฒนาการด้านจริยธรรมของตะวันตกมีพื้นฐานความเป็นมา และกระบวนการต่อเนื่อง คำว่า จริยธรรมมิได้เกิดขึ้นลอย ๆ แต่มีจุดกำเนิดจากปรัชญาพื้นฐานของมนุษย์ในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งการทำความเข้าใจในวิวัฒนาการด้านจริยธรรมตะวันตกจะทำให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของจริยธรรมทางด้านตะวันตกนั้น เวลาพูดถึงจริยธรรมจะแยกปรัชญาออกจากศาสนา นี่ก็จุดสำคัญ เพราะฉะนั้นเวลาพูดถึงจริยธรรมหรือศีลธรรมจะพูดถึงการไตร่ตรอง (Philosophizing) การคิดด้วยปรัชญาเป็นการคิดอย่างเป็นระบบ แยกออกจากศาสนา และสิ่งที่เป็นลักษณะสำคัญของตะวันตกคือเรื่องการคิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีทฤษฎีรองรับ และในที่สุดก็จะเน้นที่ Value Clarification ซึ่งโคลเบอร์กนำไปอธิบายเรื่อง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reason) หรือทฤษฎีพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลซึ่งอธิบายอย่างเป็น ขั้นตอน

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญาอินเดีย

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญาอินเดีย หมายถึง ปรัชญาทุกสำนัก หรือ ทุกระบบที่เกิดขึ้นในอินเดีย หรือที่คิดสร้างสรรค์ขึ้นไว้โดยศาสดาและนักคิดที่เคยมีชีวิตอยู่ หรือ กำลังมีชีวิตอยู่ในอินเดีย เพราะฉะนั้นปรัชญาอินเดียจึงไม่ได้หมายถึงปรัชญาอินเดียเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงปรัชญาอื่นๆ ด้วย เช่น จารวาก เช่น พุทธปรัชญา ปรัชญาฮินดู ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือไม่ตรงกับความเป็นจริง ความหมายที่ถูกต้องของคำว่า “ปรัชญาอินเดีย” ปรัชญาศาสนาอินเดียสืบเนื่องมาจากศาสนาติกบรรพของชนเผ่าอินโด - ยุโรป คนเชื้ออายันซึ่งมาอยู่ในอินเดีย มีความเชื่อมาจากการปฏิบัติของชาวทิวโทเนียน (Teutonian) ชาวเฮเลนิก (Helenic) ชาวเคลติก (Celtic) ชาวสลาว (Slaw) และชาวอินตาเลียนและชาวเปอร์เซีย ซึ่งล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของชาวของ เผ่าอินโด - ยุโรป ปรากฏผ่านรากฐานศาสนา มีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ หรือผีบางเทวดา มีเทพเจ้าเล็กๆ น้อยๆ เป็นจำนวนมากมายเหลือเกิน เทพเจ้าแต่ละองค์ก็มีหน้าที่เฉพาะ เทพเจ้าเหล่านี้ได้รับการบูชาด้วย เพราะฉะนั้น ปรัชญาอินเดียจึงไม่ได้หมายถึงเฉพาะแต่ปรัชญาฮินดู แต่หมายรวมถึงปรัชญาอื่นที่ไม่ใช่ปรัชญาฮินดูด้วย เช่น ปรัชญาพราหมณ์ ฮินดู ปรัชญาเซน ปรัชญาจริยธรรมในศาสนาซิกข์ เป็นต้น (จรัญ มะลูลิม, 2559 : 241)

แนวคิดจริยธรรมและปรัชญาการเมืองการปกครองของอินเดีย เป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นชมพูทวีปและเป็นประเทศประชาธิปไตยที่ใหญ่ที่สุดในโลก รูปแบบการปกครองที่เน้นอิงชั้นวรรณะปรัชญาทางศาสนามาก่อนสิ่งอื่นใด ดังนั้นระบบการปกครองตามปรัชญาอินเดียจึงมีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการเรียนรู้ทัศนคติทางด้านสังคมและประวัติศาสตร์ของอินเดียอย่างถูกต้อง

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะปรัชญาจีน

การศึกษาปรัชญาแนวคิดจริยธรรมในทัศนะปรัชญาจีนนั้น จะกล่าวถึงปรัชญาของจีนซึ่งมีแนวคิดเน้นที่การปฏิบัติ มีลักษณะเป็น Ethical Philosophy ที่เน้นด้านความคิด (Wisdom) การมี โมนธรรม และการปฏิบัติ เพราะฉะนั้นปรัชญาจีนจะเป็นปรัชญาของการปฏิบัติจริง ๆ ในสังคม และในชีวิตประจำวัน โดยไม่ได้กล่าวถึงชีวิตหลังความตาย ซึ่งแตกต่างจากปรัชญาของอินเดียที่ไม่แยกขาดจากศาสนา ปรัชญาอินเดียทุกระบบจะรวมอยู่กับศาสนา เพราะฉะนั้นนอกจากจะเน้นที่ปรัชญา เน้นที่โมนธรรมแล้ว ยังมีเรื่องศรัทธา (Faith) กับความเชื่อ (Believe) ด้วย ซึ่งทำให้มี ข้อผูกมัด (Commitment) กับหลักศีลธรรมหรือหลักจริยธรรม จึงออกมาเป็นการปฏิบัติได้ พุทธศาสนาเป็นปรัชญาอินเดีย เพราะฉะนั้นจริยธรรมในพุทธศาสนาจึงมีลักษณะของปรัชญาอินเดีย มีศรัทธา ความเชื่อ และการปฏิบัติ เข้ามาเกี่ยวข้อง (สุริยา รัตนกุล, 2545 : 80) ทั้งนี้ แนวคิดพื้นฐานทางด้านปรัชญาตะวันออกกว่าด้วยจริยธรรมของนักการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ ปรัชญาเต๋า ปรัชญาขงจื้อ ปรัชญาโมจื้อ แนวคิดของเม้งจื้อ แนวคิดของซุนจื้อ เป็นต้น โดยมีสาระสำคัญ ธรรมชาติของมนุษย์เลวมาแต่กำเนิด ความดีเกิดจากการฝึกฝนอบรม ความดีหรือคุณธรรมมีมาจากการที่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม โดยร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเพื่อที่จะเอาชนะสัตว์อื่น การที่มนุษย์สามารถแยกความสัมพันธ์ในสังคม เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก สามีกับภรรยา พี่กับน้อง เพื่อนกับเพื่อน ผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง และสามารถปฏิบัติต่อกันได้อย่างถูกต้อง

เหมาะสมตามระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคม ความดีจึงเกิดขึ้น ในขณะที่สัตว์ไม่สามารถแยกแยะเรื่องเหล่านี้ได้ กล่าวโดยสรุป แนวคิดจริยธรรม เน้นไปที่ความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์นั้นเลวมาแต่กำเนิด เพราะมนุษย์มีความเห็นแก่ตัว มีความกระหายอยาก แสวงหาแต่กำไรและความได้เปรียบมาสู่ตัว มีอารมณ์ที่รุนแรงในการริษยา ริษยาและเกลียดชังผู้อื่น เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมตัวกันเป็นสังคม ก็มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการพัฒนาทั้งด้านอารมณ์ สติปัญญา มีความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคม

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาจีนให้ความสำคัญที่ตัวมนุษย์ และความสำคัญของมนุษย์ก็อยู่ที่เป็นคนดี มีความรู้และบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมตลอดทั้งโลก ความรู้ที่ปรัชญาจีนเน้นก็เฉพาะความรู้ที่สามารถทำให้คนเป็นคนดีมีคุณธรรมเท่านั้น ความรู้อย่างอื่น ปรัชญาจีนไม่สนใจ และแม้ความรู้ที่สามารถทำให้คนเป็นคนดีก็เช่นกัน ถ้ารู้เพียงแค่ทฤษฎีก็ใช้ไม่ได้ จะต้องปฏิบัติตนให้ได้ตามความรู้นั้นด้วย เมื่อเป็นคนดีแล้วก็เรียกว่านักปราชญ์ จากนั้นก็มุ่งบำเพ็ญประโยชน์ต่อโลก เพราะฉะนั้นจุดมุ่งหมายสูงสุดของปรัชญาจีนแทบทุกสาขา ต่างก็มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมความเป็นปราชญ์ภายในและกษัตริย์ภายนอก ความเป็นปราชญ์ภายใน คือบุคคลที่สามารถพัฒนาตัวเองให้มีคุณธรรม ส่วนเป็นกษัตริย์ภายนอก หมายถึงบุคคลผู้ได้บำเพ็ญประโยชน์อย่างมหาศาลให้แก่ชาวโลก ทุกคนจะต้องพยายามพัฒนาคุณลักษณะทั้ง 2 อย่างให้เกิดขึ้นในตน คนเป็นนักปราชญ์ได้ก็เพราะรู้คุณธรรมและปฏิบัติตามคุณธรรมเท่านั้น

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะนักวิชาการศึกษาไทย

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะของนักวิชาการไทย ที่ได้เสนอแนวคิดเพื่อเป็นมรดกทางวิชาการด้านจริยธรรมโดยเน้นอิงทาง ศาสนา ปรัชญา ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเอื้ออาทร เมตตาธรรม ประกอบด้วยแนวคิดทางจริยธรรมพุทธทาส แนวคิดทางจริยธรรมของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แนวคิดทางจริยธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) เป็นต้น

แนวคิดทางจริยธรรมพุทธทาส

แนวคิดทางจริยธรรมในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ กล่าวว่าไว้ว่าจริยธรรมหรือศีลธรรมได้แก่ ระเบียบปฏิบัติซึ่งมุ่งปฏิบัติเพื่อให้เกิดความผาสุกในสังคม จริยธรรมหรือศีลธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น (โครงการศึกษาแนวคิด ชีวิตและผลงานพุทธทาสภิกขุ, 2541 : 3)แต่งขึ้นตามเหตุผลของมนุษย์เอง หรือตามความต้องการของมนุษย์ พุทธทาสภิกขุ ได้เสนอแนวคิดทางจริยธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับแนวหลักปฏิบัติเพื่อให้ศีลธรรมกลับมาสรุปได้ 3 ประการดังนี้ (1) แนวคิดทางจริยธรรม เน้นความรักผู้อื่น รักผู้อื่นแล้วฆ่าใครไม่ได้ ขโมยใครไม่ได้ ล่วงละเมิดกามไม่ได้ หลอกหลวงไม่ได้ ตีมัน้ำเมาไม่ได้ เมื่อรักผู้อื่นแล้วก็ไม่เห็นแก่ตัว (2) จริยธรรมเป็นส่วนสำคัญในการบังคับจิต บังคับตน บังคับกิเลส บังคับความรู้สึกต่ำ เมื่อบังคับจิตได้แล้วก็หยุดอาชญากรรม ลดอันธพาล เพิ่มพลเมืองดี เพิ่มสัตบุรุษ (3) จริยธรรมถือว่าเป็นหลักกว่า มีความสุขเมื่อทำหน้าที่ อยู่กับใ้เต้ทำงาน มีความสุข เพราะรู้สึกว่าการทำงาน คือ การปฏิบัติธรรม จะเห็นได้ว่าในการแนะนำแนวทางการดำเนินชีวิตให้กับบุคคลทั้งหลายนั้นพุทธทาสภิกขุได้ใช้ความพยายามในการหาวิธีต่าง ๆ นานา หลายชนิดหลายแบบ เพื่อถ่าย

แนวคิดทางจริยธรรม ให้แก่บุคคลในสังคมให้มีชีวิตที่ดีและมีความสุข ท่านจะพยายามทำให้คนเข้าใจธรรม นำธรรมที่ท่านได้ศึกษาค้นคว้าจนเข้าใจไปช่วยแก้ปัญหาชีวิต คือ ความทุกข์ที่มีอยู่ภายในจิตใจ สติปัญญาและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนได้ สังคมและประเทศชาติต่อไปท่านชี้แนะและย้ำอยู่เสมอว่า โลกที่ขาดศีลธรรมจะเป็นโลกที่ต้องวินาศ ถ้าโลกมีศีลธรรมแล้ว ความรักและความเมตตาจะครองโลก ทำให้ปัญหาเรื่องการศึกษา เศรษฐกิจการเมือง และศาสนา เป็นต้นหมดไป เพราะปัญหาทุกอย่างต้องแก้ด้วยความมีจริยธรรมและศีลธรรม ใช้ให้เป็นประโยชน์ให้มากเท่าที่จะมากได้ในการที่จะให้ธรรมะและศาสนามีอยู่คู่กันพร้อมกันสันติภาพและสันติสุขตลอดไป (พุทธทาสภิกขุ, 2548 : 480-481)

แนวคิดทางจริยธรรมของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

แนวทางจริยธรรมในทัศนะของ หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ความคิดเห็นว่า จริยธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติ ผู้ประพฤตินี้จะต้องรู้จักโอกาส เวลาและสถานที่จริยธรรมของชนแต่ละชาติหรือคนแต่ละสังคมจะขึ้นอยู่กับระบบศีลธรรมของศาสนาที่ชนเหล่านั้นนับถือเป็นส่วนใหญ่ในทัศนะคิดของท่านหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ เชื่อว่ายังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอนเกี่ยวกับความหมายของจริยธรรม ดังนั้นท่านกล่าวว่าเมื่อความหมายของจริยธรรมยังไม่แน่นอน เราก็ควรหาอะไรที่แน่วแน่กว่านั้นมาปฏิบัติและสั่งสอนกันเพื่อประโยชน์และความสงบของบ้านเมือง จริยธรรมเป็นศัพท์ที่แน่นอน แปลว่า การประพฤติเป็นธรรมหรือการประพฤติถูกต้องตามพจนานุกรมแล้ว ธรรม-จริยาก็ควรที่จะเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมในทุกทาง เพราะเมื่อคนทั้งปวงประพฤติเป็นธรรมแล้วถูกธรรมแล้ว ผลดีที่ย่อมจะเกิดแก่ผู้ประพฤตินี้และแก่สังคมโดยไม่มีปัญหาธรรมคือ คำสั่งสอนให้รู้ผิดชอบชั่วดีของศาสนา(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2553: 11)

แนวคิดทางจริยธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

แนวคิดทางจริยธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) หรือ พระพรหมคุณาภรณ์ ราชทินนามเดิม ได้กล่าวถึง มนุษย์จะต้องพัฒนาจริยธรรมให้เจริญขึ้นในตัวเองให้ได้ ดังท่านกล่าวว่า “จริยธรรมคือ การนำเอาศาสนา สาระแห่งสังฆธรรมมาใช้ประโยชน์ในการดำรงอยู่หรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้ มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักดำเนินชีวิตหรือเป็นอยู่อย่างถูกต้อง เมื่อดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องผลที่จะตามมาคือ ความสุข”(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539 : 34.) จากความหมายนี้จริยธรรมจึงสัมพันธ์กับการศึกษา เพราะทั้งจริยธรรมและการศึกษาเป็นการฝึกฝนชี้แนะพัฒนาให้มนุษย์ดำเนินชีวิตให้ถูกต้องและสมบูรณ์ คนที่มีชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์คือ คนที่มีจริยธรรมและคนจะมีจริยธรรมได้จะต้องมีการศึกษาดังนั้นการศึกษากับจริยธรรมจึงสัมพันธ์กัน จริยธรรมนี้ก็เป็นเนื้อเป็นตัวของการศึกษาที่อยู่ข้างในทั้งหมด การมีจริยธรรมคือการที่มนุษย์ปฏิบัติต่อชีวิต สังคม ธรรมชาติแวดล้อมและเทคโนโลยีหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นถูกต้องและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนั้น ระบบจริยธรรมที่สมบูรณ์ เกิดจากปัญญาที่เข้าถึงความจริงของธรรมชาติหรือสังฆธรรมและนำความรู้ในสังฆธรรมนั้นมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้มีความประสานกลมกลืนและเกื้อกูลต่อชีวิต สังคม และธรรมชาติแวดล้อม เป็นระบบจริยธรรมที่มีฐานมาจากปัญญาและอิสระภาพ

ภายในจิตใจของมนุษย์ซึ่งทำให้มนุษย์ในสังคมมีเมตตาไมตรีต่อกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2541 : 95.) เป็นระบบที่พัฒนาความสุขของมนุษย์ด้วย กล่าวคือ เมื่อมนุษย์ในสังคมได้รับการพัฒนาทางจริยธรรมมากขึ้น มนุษย์ก็จะมีช่องทางในการมีความสุขมากขึ้น โดยมนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ขั้นพื้นฐาน คือ ความทุกข์จากวัตถุ มามีความสุขทางจิตใจและปัญญา ทำให้มีมิติของความสุขที่หลากหลายเพราะนอกจากมนุษย์จะมีความสุขจากการได้แล้วระบบจริยธรรม จะต้องพัฒนาให้มนุษย์มีความสุขจากการให้ด้วย ความหมายของความสุขในสังคม จึงเปลี่ยนไปและ มนุษย์ในสังคมจะมีความสุขได้ง่ายขึ้น ดังท่านกล่าวว่า (พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต), 2532 : 66) มนุษย์เมื่อพัฒนาความสามารถที่จะมีความสุข เขาก็จะมีความสุขง่ายขึ้นและมีความสุขของเขาก็ขึ้นต่อวัตถุน้อยลง เมื่อเขาหาวัตถุได้มากขึ้น วัตถุนั้นเกินจำเป็นที่จะทำให้เขามีความสุข เขาก็จะเอาไปแจกจ่ายกับเพื่อนมนุษย์ได้ แล้วเขาก็จะมีความสุขจากการให้อีกด้วย ก็เลยยิ่งมีความสุขมากด้วย เพราะฉะนั้นในการพัฒนามนุษย์ ที่ถูกต้อง จะต้องมีการประสานกลมกลืนกันขององค์ประกอบทุกอย่าง เช่น พฤติกรรม คุณธรรมและความสุข เป็นต้น มนุษย์จะต้องพัฒนาตนเองและสังคมที่ดีขึ้น อยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมด้วยดีโดยที่ชีวิตมีความสุขขึ้นด้วย ดังนั้นในการสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเอง จะต้องสร้างและการพัฒนาจริยธรรมของโดยนำแนวคิดเกี่ยวกับระบบจริยธรรม มาประยุกต์ใช้เพื่อทำประชาชนมีความสุขได้หลายระดับตามการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ ซึ่ง ศาสนาและระบบการศึกษาจะต้องรับผิดชอบในการพัฒนาจริยธรรมและมีความสุขของประชาชน กล่าวโดยสรุป เรื่องจริยธรรมเป็นระบบการทำความดีละเว้นความชั่วในหรือ เรื่องที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับปฏิบัติ เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่ตนแสดงพฤติกรรมออกมานอกจากนั้น จริยธรรมยังถูกให้ออกแบบการคิดหาเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจริยธรรมในแบบความรู้สึกทางจิตใจ ค่านิยม ความเชื่อและความรู้สึกชอบและไม่ชอบจริยธรรมในแบบของการแสดงออกภายนอก คือ การศึกษาจริยธรรมเป็นส่วน ที่เป็นพฤติกรรมภายนอกของบุคคล เช่น พฤติกรรมซื่อสัตย์เอื้อเฟื้อ เมตตา เป็นต้น

บทสรุป

แนวคิดทางจริยธรรมทางการปกครองนั้นถือเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นแบบแผนปฏิบัติทำให้อยู่ในสังคมเพื่อการปกครองได้อย่างสงบสุข ดังที่กล่าว บุคคลในองค์การมีความสัมพันธ์ต่อกันบนพื้นฐานของการเคารพต่อความเป็นบุคคลของกันและกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยดี มีความจริงใจ เอื้ออาทร ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่องานที่ตนมีหน้าที่ มีจิตวิญญาณ แนวคิดทางจริยธรรมถือว่าเป็นหลักสำคัญที่จะพัฒนาคน สังคม ไปสู่ความสงบสุข ต้องอาศัยหลักคิดที่นักปรัชญาได้เสนอแนะในเชิงสร้างสรรค์ คือหลักความประพฤติที่ อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรม คือความ เจริญงอกงามในการดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงาม อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เข้มงวด บุคคลให้มุ่งกระทำ ความดีละเว้นความชั่วมีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของ ความดีความถูกต้องปรัชญาไม่ได้มีจุดหมายที่จะทำร้ายรายการความประพฤติที่ควรและไม่ควร สิ่งที่ปรัชญา สนใจก็คือ เราควรใช้เกณฑ์อะไรเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจว่า ในสถานการณ์แต่ละอย่าง เราควรกระทำอย่างไร

กล่าวคือ ถ้าเราเข้าใจกันว่าศีลธรรมขึ้นอยู่กับหลักของเหตุผล ก็หมายความว่า การตัดสินการกระทำหนึ่งว่าผิดหรือถูก ย่อมสามารถถามได้ว่า มีเหตุผลอะไรในการตัดสินเช่นนั้น ข้อสังเกตก็คือ การกระทำหลายอย่างอาจมีค่าตัดสินที่มาจากเหตุผลเดียวกัน

References

- ศีกฤทธิ์ ปราโมช. (2553) .**เกร็ดชีวิตศีกฤทธิ์ ปราโมช**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า,
โครงการศึกษาแนวคิด ชีวิตและผลงานพุทธทาสภิกขุ. (2541). **ปณิธานเพื่อสืบสานปณิธานพุทธทาส เล่ม 1 เหตุให้เกิดวิกฤตการณ์**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- จรัญ มะลูลิม. (2559). **อินเดียศึกษา การเมืองการปกครอง การต่างประเทศ ศาสนา สังคม และวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์.
- ทองหล่อ วงศ์ธรรมา. (2554). **จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับอุดมคติและมาตรการทางศีลธรรม**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- พจนา จันทรสันติ. (2544). **วิถีแห่งเต๋า แปลและเรียบเรียง**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2548). **เทคนิคการมีธรรมะ เล่ม 1 ศีลธรรมกลับมา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2539). **พุทธศาสนากับชีวิตและสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม. _____ . (2541).**ศาสนา การศึกษา วัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต), (2532). **การศึกษาที่สากลบนรากฐานแห่งภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554,พิมพ์ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน. 2556.
- วอร์เบอร์ตัน,ไนเจล. (2561).**ประวัติศาสตร์สายธารแห่งปัญญา**.(พิมพ์ครั้งที่ 4),กรุงเทพฯ : บุ๊คเซป. (แปลจาก A Little History of Philosophy โดย ปราดา หยุ่น และรติพร ชัยปิยะพร.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2528). **จริยศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, _____ . (2532). **จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญ.
- สุเชาวน์ พลอยชุม. (2525). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนทร ณ รังษี. (2545). **ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2555). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ.
- สุริยา รัตนกุล. (2545). **อารยธรรมตะวันออกอารยธรรมจีน (ภาคแรก)**. กรุงเทพฯ : โครงการตำราวิทยาลัยศาสนศึกษา

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

สุริยา รัตนกุล. (2546). **อารยธรรมตะวันออก อารยธรรมอินเดีย**. กรุงเทพฯ : โครงการตำราวิทยาลัยศาสนศึกษา

Aristotle.(1962).**The Nicomachean Ethics**.(Martin Ostwald., Translator). Indianapolis: Bobbs Merrill,pp112.

Lewis Hopfe M., (1983), **Religion of the world**, (Third Edition), (New York: Macmillan.